

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра політичних наук і права

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для підготовки до практичних занять
з дисципліни «Політична культура та ідеології»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 052 «Політологія»

Укладач:

Проноза І. І.,

к. політ. н., ст. викладач

Одеса –2021

УДК 32:303.4

Рецензенти:

Куспляк Ігор Сергійович - кандидат політичних наук, доцент, декан факультету публічного управління та адміністрування Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Наумкіна Світлана Михайлівна – доктор політичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з дисципліни «Політична культура та ідеології» [для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія»]. Укладач: Проноза І. І. ДЗ «Південноукраїнський нац. пед. Ун-т імені К. Д. Ушинського». Одеса: Вид-во «Університет Ушинського». 2021. 38 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до Освітньо-професійної програми «Політологія» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія».

У рекомендаціях висвітлені основні завдання до практичних занять здобувачів зазначеного профілю відповідно до сучасних тенденцій освітнього процесу в закладі вищої освіти.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
1.1. Опис навчальної дисципліни	6
1.2. Структура навчальної дисципліни	7
1.3. Критерії оцінювання	8
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЇ»	23
2.1. <i>Змістовий модуль 1. Політична культура та суспільство</i>	23
2.2. <i>Змістовий модуль 2. Політичні ідеології</i>	29
ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ	33
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37

ПЕРЕДМОВА

На сьогодні основні сучасні завдання, які вирішуються українським суспільством, зумовлюють актуальність оволодіння його членами знаннями про природу, механізми та функції політики, політичної культури, ідеологій умови та можливості активно впливати на її характер, бути активним і творчим суб'єктом її проведення. Формуванню такої компетентності в області політики на етапі навчання у закладі вищої освіти покликана сприяти політична культура. І саме практичні заняття є запорукою такого результату.

Ключове місце в системі підготовки здобувачів – політологів посідають практичні заняття. Головним завданням їх проведення є закріплення теоретичних знань та перенесення останніх у довготривалу пам'ять.

Мета навчальної дисципліни: надання здобувачам знання сутності політичної культури та ідеології, їх природи і значення, ціннісно-нормативних чинників соціогенезу і компонентів політичної культури та політичних ідеологій, їх співвідношення з соціально-політичними інститутами і порядками.

Передумови для вивчення дисципліни. для вивчення навчальної дисципліни «Політична культура та ідеології» (або паралельно з вивченням навчальної дисципліни) здобувачі мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Вступ до спеціальності», «Філософія», «Історія української культури», «Загальна теорія політики», «Прикладна політологія», «Сучасна зовнішня політика», «Політичні партії та виборчі системи».

Очікувані результати навчання:

I. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- сутність політичної культури та ідеологій як елементу політичної системи;
- концептуальні підходи до визначення політичної культури;
- структурні компоненти, типології та функції політичної культури та ідеологій;
- сутність, етапи та типи політичної соціалізації;
- зміст політичної свідомості як компоненту політичної культури;
- зміст політичних ідеологій;
- концепції політичної поведінки та участі як виразу політичної культури;
- етичний, символічний, національний, релігійний компоненти політичної культури;
- основні політичні ідеології;
- історію та основні принципами світових ідеологічних течій;
- особливості формування політичної культури України.

уміти:

- виявляти здатність використовувати теорії, принципи, методи та поняття історико-теоретичних, галузевих та спеціальних політичних наук в навчанні та професійній діяльності.
- застосувати основні методи аналізу, інноваційні підходи для вирішення професійних завдань, зокрема виявляння типу політичної культури та ідеологій; використовувати новітні ІТ-технології у професійній діяльності;
- встановлювати залежність змісту політичної культури та ідеологій від історичних, національних, соціально-економічних чинників;
- проводити порівняльний аналіз політичних культур та ідеологій різних країн;
- аналізувати ідеологічні програми та матеріали політичних партій;
- виділяти основні закономірності та тенденції світового та українського політичного процесу, а також виокремлювати коло проблем, які пов'язані з геополітичним виміром зовнішньої та внутрішньої політики будь-якої держави.
- оцінювати соціально-політичні явища і процеси, закономірності та тенденції розвитку політичної дійсності.
- використовувати аналітичні підходи до аналізу політичної ситуації, політичних процесів і явищ, дослідження суб'єктів політичної діяльності та міжінституціональних зв'язків, а також розробляти цілісні програми політичних досліджень.
- називати та описувати теоретичні моделі в поясненні тенденцій розвитку політичних інститутів та політичних процесів на різних рівнях.
- визначати практичні рекомендації до роботи з ідеологічними матеріалами політичних партій.

Міждисциплінарні зв'язки: «Вступ до спеціальності», «Філософія», «Історія української культури», «Загальна теорія політики», «Сучасна зовнішня політика», «Політичні партії та виборчі системи», «Прикладна політологія».

РОЗДІЛ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни: обов'язкова	
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма: Політологія	Мова навчання: українська	
Змістових модулів – 2		Рік навчання: 3-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: презентація / есе	Спеціальність: 052 Політологія	Семестр	
Загальна кількість годин – 120		5	
		Лекції	
		20	
		Практичні, семінарські	
		40	
		Самостійна робота	
		40	
		Індивідуальні завдання:	
		20	
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,5 самостійної роботи здобувача – 3,5	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 50% : 50%

1.2. . Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль I. Політична культура та суспільство						
Тема 1. Поняття, сутність і види політичної культури.	6	2	2			2
Тема 2. Структурні компоненти, функції та типологія політичної культури.	10	2	4			4
Тема 3. Шляхи формування та розвитку політичної культури	10	2	4			4
Тема 4. Політична поведінка та політична участь як вираз політичної культури.	10	2	4			4
Тема 5. Політична свідомість як елемент політичної культури	10	2	4			4
Тема 6. Політична символіка як елемент політичної культури.	7	2	2			3
Тема 7. Політична культура сучасного українського суспільства	7		4			3
Разом за змістовим модулем 1	60	12	24			24

Змістовий модуль II. Політичні ідеології						
Тема 8. Поняття і ознаки політичної ідеології.	7	2	2			3
Тема 9. Основні політичні ідеології, їх сутність та особливі риси.	9	2	4			3
Тема 10. Ідеологічні засади соціотворчого процесу.	7	2	4			3
Тема 11. Релігійні (клерикальні) течії політичної ідеології.	5		2			3
Тема 12. Програми українських політичних партій: ідеологічна складова.	10	2	4			4
Разом за змістовим модулем II	38	8	16			16
ІНДЗ	20				20	
Всього	120	20	40		20	40

1.3. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Здобувач не бере участі у практичному занятті, є лише спостерігачем.
	1 бал	Оцінюється робота здобувача, який бере достатньо активну участь у практичному занятті, відтворює більшу частину навчального матеріалу, але не здатний до повного глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації. Розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, здобувачем допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
	2 бали	Оцінюється робота здобувача, який бере активну участь у практичному занятті, дає

		<p>правильні вичерпні відповіді на поставлені запитання, при цьому показує високі знання понятійного апарату і літературних джерел, вміє аргументувати свої думки та ставлення до відповідної ситуації; вміє мислити узагальнено; здатний публічно представити матеріал. Здобувач виконує всі завдання практичних занять і домашньої/самостійної роботи; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на питання під час усного і письмового опитування; бере активну участь у обговоренні питань, користується додатковою науковою літературою; самостійно опрацьовує першоджерела, щоб виконати додаткові завдання; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми, теми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; активно, дуже добре працює в парі/групі/команді; здатний публічно представити матеріал.</p>
Самостійна робота	0 балів	Студент не виконав завдання самостійної роботи.
	1 бал	Оцінюється робота здобувача, який не в змозі виконати більшості завдань самостійної роботи, не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) виконує окремі завдання самостійної роботи; не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації. Розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, студентом допускаються деякі помилки.
	2 бали	Оцінюється робота здобувача, який в повному обсязі виконав завдання самостійної роботи, вільно та аргументовано його викладає, глибоко

		та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (презентація)	0 балів	Завдання не виконано.
	1-4 бали	Здобувач вірно виконав більшу частину роботи, але при написанні допущені неточності, або відсутня мінімально необхідна кількість висновків, недостатньо логічних та обґрунтованих пояснень, допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій. В матеріалах відсутні необхідні докази та аргументи. Або здобувач лише частково висвітлює тему. Зроблені висновки є помилковими. ІНДЗ містить зайвий матеріал, що не відповідає змісту теми, структурі і свідчить про нездатність здобувача зрозуміти її зміст.
	5-7 балів	Завдання виконано у повному обсязі, але допущені окремі неточності. Логіка викладу присутня, однак не вистачає ілюстрації отриманих узагальнень, або ж їх обґрунтування. Висновки аргументовані, однак, узагальнення не зовсім відповідають отриманим результатам, демонструє здатність робити логічні висновки та узагальнення; але не в повній мірі може аргументувати та пояснити отримані дані; недостатньо використовує фактичні та статистичні дані.
	8-10 балів	Завдання виконано у повному обсязі, без помилок. Відповідність теоретичним положенням, обґрунтованість позиції, факти, результати досліджень подаються у логічній послідовності. Висновки логічні, аргументовані, повні, вказують на виявлені закономірності.

Підсумкова модульна контрольна робота	10 балів	Підсумкова контрольна робота містить 20 тестових питань. Кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 бали. Максимальна кількість балів за тест – 10
--	----------	--

3. Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	<p>Здобувач досконало володіє програмним матеріалом і науково-понятійним апаратом політичної культури та ідеологій; має глибокі і системні знання всіх положень теорії; уміє визначати причини і наслідки процесу становлення та розвитку політичної культури та ідеологій, знає і аналізує зміст всіх її типів, володіє інформацією щодо сучасного стану історичних досліджень.</p> <p>Відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, логікою та аргументованістю.</p> <p><i>Знає:</i> сутність політичної культури та ідеологій як елементу політичної системи; концептуальні підходи до визначення політичної культури; структурні компоненти, типології та функції політичної культури та ідеологій; сутність, етапи та типи політичної соціалізації; зміст політичної свідомості як компоненту політичної культури; зміст політичних ідеологій; концепції політичної поведінки та участі як виразу політичної культури; етичний, символічний, національний, релігійний компоненти політичної культури; основні політичні ідеології; історію та основні принципами світових ідеологічних течій; особливості формування політичної культури України.</p> <p><i>Уміє:</i> виявляти здатність використовувати теорії, принципи, методи та поняття історико-теоретичних, галузевих та спеціальних політичних наук в навчанні та професійній діяльності; застосувати основні методи аналізу, інноваційні підходи для вирішення професійних завдань, зокрема виявляння типу політичної культури та ідеологій; використовувати новітні ІТ-технології у професійній діяльності; встановлювати залежність змісту політичної культури та ідеологій від історичних, національних,</p>

соціально-економічних чинників; проводити порівняльний аналіз політичних культур та ідеологій різних країн; аналізувати ідеологічні програми та матеріали політичних партій; виділяти основні закономірності та тенденції світового та українського політичного процесу, а також виокремлювати коло проблем, які пов'язані з геополітичним виміром зовнішньої та внутрішньої політики будь-якої держави; оцінювати соціально-політичні явища і процеси, закономірності та тенденції розвитку політичної дійсності; використовувати аналітичні підходи до аналізу політичної ситуації, політичних процесів і явищ, дослідження суб'єктів політичної діяльності та міжінституціональних зв'язків, а також розробляти цілісні програми політичних досліджень; називати та описувати теоретичні моделі в поясненні тенденцій розвитку політичних інститутів та політичних процесів на різних рівнях; визначати практичні рекомендації до роботи з ідеологічними матеріалами політичних партій.

Здатний: демонструє високий рівень здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу та встановлення взаємозв'язків між соціально-політичними явищами і процесами та набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, розуміння предметної області та професійної діяльності. Здобувач у повній мірі здатен до генерування нових ідей (креативність), прийняття обґрунтованих рішень, адаптації та дії в новій ситуації.

Досконало здійснює усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами. Показує відмінні навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Повною мірою здатен працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення. На високому рівні здатен демонструвати знання основних компонентів

	<p>політичного процесу на світовому, регіональному та національному рівнях; принципів політологічного підходу до аналізу соціально-політичних явищ і процесів, окремих суб'єктів та інститутів; засад та технологій політичного прогнозування. Повною мірою застосовує уміння аналізувати специфіку основних етапів розвитку політики та світового політичного процесу та уміння творчо осмислювати і застосовувати історичний досвід політичної практики. Показує абсолютну здатність приймати участі в дослідженнях політики з використанням основних методів сучасної політичної науки.</p>
<p>Добре (82-89 В)</p>	<p>Здобувач достатньо добре володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом політичної культури та ідеології; його уміння і навички дозволяють викладати матеріал логічно, послідовно, висловити власну думку, робити висновки, наводити окремі власні приклади на підтвердження основних думок. Але відповіді не завжди повні, має місце невелика кількість неточностей, недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення до фактів. <i>Знає:</i> основну сутність політичної культури та ідеологій як елементу політичної системи; концептуальні підходи до визначення політичної культури; структурні компоненти, типології та функції політичної культури та ідеологій; основний зміст політичної свідомості як компоненту політичної культури та зміст політичних ідеологій; головні концепції політичної поведінки та участі як виразу політичної культури; основні політичні ідеології; історію та основні принципами світових ідеологічних течій; особливості формування політичної культури України.</p> <p><i>Уміє:</i> на достатньому рівні виявляє здатність використовувати теорії, принципи, методи та поняття історико-теоретичних, галузевих та спеціальних політичних наук в навчанні та професійній діяльності; на достатньо високому рівні застосовує основні методи аналізу, інноваційні підходи для вирішення професійних завдань, зокрема виявляння типу політичної культури та ідеологій;</p>

достатньо вміло використовує новітні ІТ-технології у професійній діяльності; встановлює залежність змісту політичної культури та ідеологій від історичних, національних, соціально-економічних чинників; проводити порівняльний аналіз політичних культур та ідеологій різних країн; вправно аналізує ідеологічні програми та матеріали політичних партій та виділяє основні закономірності та тенденції світового та українського політичного процесу, а також виокремлювати коло проблем, які пов'язані з геополітичним виміром зовнішньої та внутрішньої політики будь-якої держави. Професійно вміє оцінювати соціально-політичні явища і процеси, закономірності та тенденції розвитку політичної дійсності, а також розробляти цілісні програми політичних досліджень; називати та описувати теоретичні моделі в поясненні тенденцій розвитку політичних інститутів та політичних процесів на різних рівнях; достатньо добре визначає практичні рекомендації до роботи з ідеологічними матеріалами політичних партій.

Здатний: демонструє достатній рівень здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу та встановлення взаємозв'язків між соціально-політичними явищами і процесами та набуття гнучкого мислення, відкритість до застосовування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, розуміння предметної області та професійної діяльності. Здобувач значною мірою здатен до генерування нових ідей (креативність), прийняття обґрунтованих рішень, адаптації та дії в новій ситуації.

Вправно здійснює усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами. Показує гарні навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Достатньо добре здатен працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення. На гідному рівні здатен

	<p>демонструвати знання основних компонентів політичного процесу на світовому, регіональному та національному рівнях; принципів політологічного підходу до аналізу соціально-політичних явищ і процесів, окремих суб'єктів та інститутів; засад та технологій політичного прогнозування. Значною мірою застосовує уміння аналізувати специфіку основних етапів розвитку політики та світового політичного процесу та уміння творчо осмислювати і застосовувати історичний досвід політичної практики. Показує гідну здатність приймати участі в дослідженнях політики з використанням основних методів сучасної політичної науки. Достатньо добре, творчо розв'язує типові, комбіновані й нестандартні задачі різними способами, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат. Здатен застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань, успішно, комплексно вирішує поставлені завдання, виконання завдань характеризується повнотою з декількома помилками суттєвого характеру, які може сам виправити.</p>
<p>Добре (74-81 С)</p>	<p>Здобувач добре володіє навчальним матеріалом, викладає матеріал досить логічно, послідовно, правильно розкриває основний зміст матеріалу, але у відповідях допускає певні (неістотні) недоліки у використанні термінології, тлумаченні фактів, подій, процесів і явищ з дисципліни, які виправляє після надання консультативної допомоги викладача. <i>Знає:</i> загальну сутність політичної культури та ідеологій як елементу політичної системи; основні концептуальні підходи до визначення політичної культури; головні структурні компоненти, типології та функції політичної культури та ідеологій; основний зміст політичної свідомості як компоненту політичної культури та зміст політичних ідеологій; провідні концепції політичної поведінки та участі як виразу політичної культури; головні політичні ідеології; історію та основні принципами світових ідеологічних течій; загальні особливості формування політичної культури України.</p>

Уміє: достатньо добре виявляє здатність використовувати теорії, принципи, методи та поняття історико-теоретичних, галузевих та спеціальних політичних наук в навчанні та професійній діяльності; на гідному рівні застосовує основні методи аналізу, інноваційні підходи для вирішення професійних завдань, зокрема виявляння типу політичної культури та ідеологій; добре використовує новітні ІТ-технології у професійній діяльності; встановлює залежність змісту політичної культури та ідеологій від історичних, національних, соціально-економічних чинників; належним чином проводить порівняльний аналіз політичних культур та ідеологій різних країн; добре аналізує ідеологічні програми та матеріали політичних партій та виділяє основні закономірності та тенденції світового та українського політичного процесу, а також виокремлює коло проблем, які пов'язані з геополітичним виміром зовнішньої та внутрішньої політики будь-якої держави. Відповідно вміє оцінювати соціально-політичні явища і процеси, закономірності та тенденції розвитку політичної дійсності, а також розробляє цілісні програми політичних досліджень; Належним чином називає та описує теоретичні моделі в поясненні тенденцій розвитку політичних інститутів та політичних процесів на різних рівнях; загалом визначає практичні рекомендації до роботи з ідеологічними матеріалами політичних партій.

Здатний: демонструє середній рівень здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу та встановлення взаємозв'язків між соціально-політичними явищами і процесами та набуття гнучкого мислення, відкритість до застосовування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, розуміння предметної області та професійної діяльності. Здобувач певною мірою здатен до генерування нових ідей (креативність), прийняття обґрунтованих рішень, адаптації та дії в новій ситуації.

Добре здійснює усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами. Показує сформовані навички використання інформаційних і

	<p>комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Загалом здатен працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення. На гідному середньому рівні здатен демонструвати знання основних компонентів політичного процесу на світовому, регіональному та національному рівнях; принципів політологічного підходу до аналізу соціально-політичних явищ і процесів, окремих суб'єктів та інститутів; засад та технологій політичного прогнозування. Загалом застосовує уміння аналізувати специфіку основних етапів розвитку політики та світового політичного процесу та уміння творчо осмислювати і застосовувати історичний досвід політичної практики. Показує відповідну здатність приймати участі в дослідженнях політики з використанням основних методів сучасної політичної науки.</p> <p>Застосовує теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу, але не завжди здатний провести аналіз і зробити узагальнення результату. Виконує завдання із допустимою кількістю грубих помилок.</p>
<p>Задовільно (64-73 D)</p>	<p>Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях. На задовільному рівні володіє термінологією, може аналізувати, порівнювати і робити висновки, але відповіді мало аргументовані, неповно обґрунтовані висновки, допускає ряд серйозних помилок при узагальненні та інтерпретації основних закономірностей, фактів та явищ, зміст окремих питань викладає частково, непослідовно, відповідь виявляє прогалини у знаннях.</p> <p><i>Знає:</i> базову сутність політичної культури та ідеологій як елементу політичної системи; основні концептуальні підходи до визначення політичної культури; головні структурні</p>

компоненти, типології та функції політичної культури та ідеологій; основний зміст політичної свідомості як компоненту політичної культури та зміст політичних ідеологій; найголовніші концепції політичної поведінки та участі як виразу політичної культури; головні політичні ідеології; загальні особливості формування політичної культури України.

Уміє: на середньому рівні здатен використовувати теорії, принципи, методи та поняття історико-теоретичних, галузевих та спеціальних політичних наук в навчанні та професійній діяльності; в цілому застосовує основні методи аналізу, інноваційні підходи для вирішення професійних завдань, зокрема виявлення типу політичної культури та ідеологій; добре використовує новітні ІТ-технології у професійній діяльності; загалом проводить порівняльний аналіз політичних культур та ідеологій різних країн; з помилками аналізує ідеологічні програми та матеріали політичних партій та виділяє основні закономірності та тенденції світового та українського політичного процесу, а також виокремлює коло проблем, які пов'язані з геополітичним виміром зовнішньої та внутрішньої політики будь-якої держави. Частково вміє оцінювати соціально-політичні явища і процеси, закономірності та тенденції розвитку політичної дійсності, а також розробляє цілісні програми політичних досліджень; Здебільшого називає та описує теоретичні моделі в поясненні тенденцій розвитку політичних інститутів та політичних процесів на різних рівнях; виникають труднощі при визначенні практичних рекомендацій до роботи з ідеологічними матеріалами політичних партій. *Здатний:* демонструє загальний рівень здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу та встановлення взаємозв'язків між соціально-політичними явищами і процесами та набуття гнучкого мислення, відкритість до застосовування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, та розуміння предметної області та професійної діяльності. Здобувач частково здатен

	<p>до генерування нових ідей (креативність), прийняття обґрунтованих рішень, адаптації та дії в новій ситуації. Загалом здійснює усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами. Показує сформовані навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Не повною мірою здатен працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення. Частково здатен демонструвати знання основних компонентів політичного процесу на світовому, регіональному та національному рівнях; принципів політологічного підходу до аналізу соціально-політичних явищ і процесів, окремих суб'єктів та інститутів; засад та технологій політичного прогнозування. Вибірково застосовує уміння аналізувати специфіку основних етапів розвитку політики та світового політичного процесу та уміння творчо осмислювати і застосовувати історичний досвід політичної практики. Показує здатність опосередковано приймати участі в дослідженнях політики з використанням основних методів сучасної політичної науки. Здобувач в цілому набув практичних навичок, що дозволяє йому непогано виконувати завдання, але він не завжди доречно застосовує набуті знання під час розв'язання практичних задач, не спроможний самостійно сформулювати задачі за словесним описом і визначити метод їх розв'язання. Вибирає відомі способи дій для виконання фахових завдань. Виконує завдання зі значною кількістю грубих помилок.</p>
<p>Задовільно (60-63 E)</p>	<p>Здобувач опанував навчальний матеріал в мінімально допустимому обсязі. Відповіді неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності викладання. При розкритті теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації основних закономірностей. <i>Знає:</i> найзагальнішу сутність політичної культури та ідеологій як елементу політичної системи; деякі</p>

структурні компоненти, типології та функції політичної культури та ідеологій; основний зміст політичної свідомості як компоненту політичної культури та зміст політичних ідеологій; вибіркові концепції політичної поведінки та участі як виразу політичної культури; головні політичні ідеології; загальні особливості формування політичної культури України.

Уміє: на допустимому рівні здатен використовувати теорії, принципи, методи та поняття історико-теоретичних, галузевих та спеціальних політичних наук в навчанні та професійній діяльності; в цілому застосовує основні методи аналізу, інноваційні підходи для вирішення професійних завдань, зокрема виявлення типу політичної культури та ідеологій; добре використовує новітні ІТ-технології у професійній діяльності; примітивно уміє проводити порівняльний аналіз політичних культур та ідеологій різних країн; з помилками аналізує ідеологічні програми та матеріали політичних партій та виділяє основні закономірності та тенденції світового та українського політичного процесу, а також виокремлює коло проблем, які пов'язані з геополітичним виміром зовнішньої та внутрішньої політики будь-якої держави. Вибірково називає та описує теоретичні моделі в поясненні тенденцій розвитку політичних інститутів та політичних процесів на різних рівнях; не визначає практичні рекомендації до роботи з ідеологічними матеріалами політичних партій. *Здатний:* мінімально допустимий рівень здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу та встановлення взаємозв'язків між соціально-політичними явищами і процесами та набуття гнучкого мислення, відкритість до застосовування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, та розуміння предметної області та професійної діяльності. Здобувач частково здатен до генерування нових ідей (креативність), прийняття обґрунтованих рішень, адаптації та дії в новій ситуації.

Загалом здійснює усну і письмову комунікацію професійного

	<p>спрямування державною та іноземною мовами. Показує деякі навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Не сформовані здатність застосовувати вміння аналізувати специфіку основних етапів розвитку політики та світового політичного процесу та вміння творчо осмислювати і застосовувати історичний досвід політичної практики. Не затен приймати участі в дослідженнях політики з використанням основних методів сучасної політичної науки. Має практичні навички, достатні для виконання завдань на рівні мінімально допустимих вимог. При вирішенні завдань виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але не розуміє достатньою мірою мету роботи, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок.</p>
<p>Незадовільно (35-59 FX)</p>	<p>У результаті освоєння навчальної дисципліни здобувач демонструє дуже низький рівень здатності до застосовування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, розуміння предметної області та професійної діяльності в політичній сфері. Має фрагментарні знання (менше, ніж половина обсягу навчального матеріалу) з: теоретичних засад політичної культури та ідеологій як науки, структурних компонентів, типології та функції політичної культури та ідеологій; змісту політичної свідомості як компоненту політичної культури та зміст політичних ідеологій; не знає концепції політичної поведінки та участі як виразу політичної культури; головні політичні ідеології; загальні особливості формування політичної культури України. Під час відповіді здобувач припускається суттєвих помилок, не може викласти зміст більшості питань теми під час усних та письмових відповідей, допускає при цьому суттєві помилки. не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок. Здобувач не достатньо володіє навчальним матеріалом, при його відтворенні відповідь елементарна, має переважно репродуктивний характер, не може викласти зміст основних політологічних понять і категорій. Необхідні практичні</p>

	<p>уміння роботи не сформовані, принципові помилки в ході виконання завдань, не може самостійно виконати роботу і зробити висновки. Не здатен до розробки, проведення та обробки анкети політичного лідера. Планує та виконує частину завдання за допомогою викладача.</p> <p>У результаті освоєння навчальної дисципліни здобувач демонструє низький рівень сформованості компетентностей за заданими стандартами, що не забезпечує практичної реалізації задач, які окреслює мета дисципліни.</p>
Незадовільно (0 – 34 F)	<p>Повне не опанування програмного матеріалу. Відсутні практичні уміння та навички, не вміє орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, більшість навчальних завдань не виконано.</p>

4. Засоби діагностування результатів навчання

Контрольна модульна робота, усне опитування, поточний тестовий контроль, самостійна робота, індивідуальні навчально-дослідні завдання (проект-презентація / есе), залік.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЇ»

2.1. Змістовий модуль I. Політична культура та суспільство

Тема 1. Поняття і види політичної культури.

План практичного заняття

1. Поняття і роль політичної культури.
2. Основні підходи до концептуалізації політичної культури.
3. Традиційна типологія політичних культур, її критика і модифікації.
4. Типології національних ділових культур.
5. Типології організаційних ділових культур.
6. Ціннісно-нормативна модель соціогенеза і політичні культури

Практичні завдання

1. Надайте характеристику основним дослідницьким підходам, в яких предметом вивчення є політична культура.
2. Розкрийте сутність і значення політико-культурного підходу в політичній науці.
3. Використовуючи довідкову і навчальну літературу, проаналізуйте зміст декількох можливих визначень політичної культури і визначіть критерії, які покладено в основу інтерпритації даного феномену.
4. Коли почалися дослідження феномену політичної культури у вітчизняній політичній науці і як він розглядається в працях вітчизняних науковців?
5. Розкрийте основні риси політичної культури.
6. Охарактеризуйте типології політичних культур

Теми доповідей та рефератів

1. Категорія “політична культура” та її місце в політології.
2. Політична культура як засіб легітимізації і ефективності політичної влади.
3. Обґрунтування і розробка категорії “політична культура” в працях зарубіжних дослідників.
4. Роль вітчизняних науковців у розробці категорії «політична культура».
5. Взаємозв’язок і відмінність категорій «цивілізація» і «культура».
6. Дискусійність наукових підходів.
7. Культура політики і політичної діяльності

Література: [1, 3, 16-18].

Тема 2. Структурні компоненти, функції та типологія політичної культури.

План практичного заняття

1. Загальна схема структури політичної культури. Культура політичної свідомості. Культура політичної поведінки. Культура функціонування політичних інститутів.
2. Субкультура як елемент політичної культури.
3. Рівні політичної культури: світоглядний, громадянський, політичний.
4. Об'єкти політичної культури. Концепція Д. Істона щодо рівнів політичної системи як об'єктів політичної культури.
5. Суб'єкти політичної культури: соціальні суб'єкти (персоніфіковані та групові актори) та інституційні суб'єкти (держава, партії, суспільно-політичні організації та рухи тощо).
6. Основні функції політичної культури: пізнавальна, соціалізаторська, аксіологічна, інтеграційна, виховна тощо.
7. «Ідеальні» типи політичної культури Г. Алмонда та С. Верби: патріархальний, підданський, активістський типи. Громадянська політична культура в концепції Г. Алмонда. Основні риси громадянської політичної культури. Типологія Г. Алмонда в залежності від характеру культури. Недоліки типології Г. Алмонда.

Контрольні запитання

1. Розкрийте пізнавальні, морально-оцінні і поведінкові елементи політичної культури.
2. Дайте характеристику політичній культурі як системі орієнтацій, проаналізуйте види орієнтацій.
3. Розкрийте зміст понять: політична традиція, політичний стереотип, політичний символ.
4. Визначте “субстрат” і “змінні компоненти” політичної культури. Відповідь обґрунтуйте.
5. Розкрийте основні функції політичної культури.

Теми доповідей та рефератів

1. Політична свідомість і політична поведінка — елементи політичної культури.
2. Політична культура і традиції.
3. Політична культура і релігія.
4. Політична культура і національний характер.
5. Політичні стереотипи і політичні міфи як складові політичної культури.

Література: [1 - 3, 12, 15, 16].

Тема 3. Шляхи формування та розвитку політичної культури

План практичного заняття

1. Ціннісні та інституціональні фактори соціального розвитку.
2. Сутність поняття «соціалізація».
3. Політична соціалізація в концепціях представників системного підходу. Концепція «політичної підтримки». Символічний інтеракціонізм.
4. Функції політичної соціалізації (інформаційна, ціннісно-орієнтовна, установчо-нормативна тощо).
5. Етапи політичної соціалізації.
6. Типи політичної соціалізації.

Практичні та проблемні питання

1. Розкрийте зміст поняття “політична соціалізація”.
2. Дайте характеристику системній, гегемоністській, конфліктній і плюралістичній моделям політичної соціалізації.
3. Визначте основні канали політичної соціалізації, розкрийте їх роль у цьому процесі.
4. Порівняйте, в чому полягає відмінність процесів політичної соціалізації студентів і пенсіонерів.
5. Дайте характеристику основним чинникам політичної соціалізації.
6. Розкрийте сутність політичного виховання і його основні методи.
7. Охарактеризуйте такі типи політичної соціалізації як: гармонійний, гегемоністський, плюралістичний, конфліктний типи взаємовідносин особистості та влади: модель «підпорядкування» та модель «інтересу».

Теми доповідей та рефератів

1. Політична соціалізація особистості: сутність, чинники, механізми.
2. Політичне виховання і політична освіта як чинники формування політичної культури.
3. Політичне виховання і політична освіта молоді в сучасній Україні.
4. Роль ЗМІ в процесі політичної соціалізації.
5. Особливості політичної соціалізації в різних країнах світу.

Література: [7, 9, 13-15].

Тема 4. Політична поведінка та політична участь як вираз політичної культури.

План практичного заняття

1. Політична поведінка: поняття та сутність. Фактори впливу на політичну поведінку.
2. Концепції політичної поведінки.
3. Форми політичної поведінки. Типологія політичної поведінки
4. Поняття та типи політичної участі. Політична активність та політична іммобільність.
5. Поняття та сутність електоральної поведінки.

Контрольні та проблемні питання

1. Дайте визначення політичної поведінки в контексті політичної культури.
2. Які є фактори впливу на політичну поведінку?
3. Охарактеризуйте концепції політичної поведінки: ситуативний підхід Д. Істона, теорія політичного обміну П. Блау, теорія конфлікту Г. Екстайна, плюралістична концепція.
4. Розкрийте форми та типологію політичної поведінки.
5. Проаналізуйте політичну активність та політичну іммобільність.
6. Дайте визначення поняття та сутність електоральної поведінки.

Теми доповідей та рефератів

1. Типологія політичної поведінки М. Вебера.
2. Відкрита (політична дія) та закрита (політична бездіяльність, або іммобільність) політична поведінка.
3. Ролі особи в політичному процесі.
4. Стимули політичної поведінки. Мотиви політичної поведінки (влади, досягнення, аффіліації).
5. Типологія політичної участі А. Марша. Типологія В. Мілбрайта (конвенційні та неконвенційні форми політичної участі).
6. Типи за Л. Мілбрасом: «глядацька», «перехідна» та «гладіаторська» активність.
7. Автономна та мобілізаційна політична участь.
8. Соціологічна (колумбійська), соціально-психологічна (мічиганська) моделі політичної поведінки та модель раціонального вибору.

Література: [1, 3, 8-16].

Тема 5. Політична свідомість як елемент політичної культури

План практичного заняття

1. Поняття та сутність політичної свідомості.
2. Рівні політичної свідомості.
3. Структурні елементи політичної свідомості.
4. Політичні знання та політичні уявлення.
5. Типологія політичної свідомості за суб'єктами та за глибиною відображення дійсності.
6. Функції політичної свідомості..

Контрольні та проблемні питання

1. Розкрийте поняття та сутність політичної свідомості.
2. Окресліть шляхи формування політичної свідомості та процес формування політичної свідомості.
3. Охарактеризуйте рівні політичної свідомості: теоретичний, емпіричний, буденна та масова свідомість.
4. Дайте характеристику блокам політичної свідомості.
5. Проаналізуйте функції політичної свідомості: регулятивна, пізнавально-інформаційна, оціночна, мобілізуюча, когнітивна, прогностична.

Теми доповідей та рефератів

1. Об'єктивні та суб'єктивні фактори формування. Джерела формування.
2. Етапи формування політичної свідомості.
3. Мотиваційний блок політичної свідомості.
4. Пізнавальний блок політичної свідомості.
5. Основні форми політичної свідомості: політична ідеологія та політична психологія.

Література: [1-4, 7-12, 18].

Тема 6. Політична символіка як елемент політичної культури.

План практичного заняття

1. Поняття символ його зміст та сутність.
2. Поняття політичний символ та політична символіка.
3. Форми політичної символіки: національно-державна, ритуально-процесуальна, скульптурно-архітектурна, умовно-графічна, наглядно-агітаційна, політико-музикальна, політична мода, політична мова.

4. Функції політичної символіки (інтегративна, дистанціююча, регулятивна, комунікативна, виховна, прогностична тощо).

Контрольні та проблемні питання

1. Розкрийте поняття політичний символ та політична символіка
2. Охарактеризуйте роль політичної символіки при формуванні політичної свідомості.
3. Проаналізуйте такі форми політичної символіки як: національно-державна, ритуально-процесуальна, скульптурно-архітектурна, умовно-графічна, наглядно-агітаційна, політико-музикальна, політична мода, політична мова.
4. Дайте характеристику функціям політичної символіки таким як:(інтегративна, дистанціююча, регулятивна, комунікативна, виховна, прогностична тощо).

Теми доповідей та рефератів

1. Політична символіка як засіб масової політичної комунікації.
2. Політична символіка як інструмент ідеологічного впливу.

Література: [3, 8-10, 18].

Тема 7. Політична культура сучасного українського суспільства

План практичного заняття

1. Домінанти політичної культури сучасної України.
2. Модель демократичної політичної культури, до якої спрямовується українське суспільство та його фундаментальні ознаки. Перспективи розвитку і подальшого формування.
3. Регіональні особливості політичної культури в Україні
4. . Політичні цінності як інтегруюча роль у формуванні нового типу політичної культури в українському суспільстві.

Контрольні та проблемні питання

1. Політичні орієнтації і стереотипи у політичній культурі українського суспільства.
2. Особливості політичних субкультур в сучасній Україні.
3. Роль політичної соціалізації у формуванні демократичного типу політичної культури.
4. Політична і правова культура в сучасній Україні.
5. Регіональні особливості політичної культури в Україні.

Теми доповідей та рефератів

1. Політичні культури у сучасному світі.
2. Проблеми діалогу сучасних культур і цивілізацій.
3. Поняття та види толерантності. Політична толерантність, її значення в діалозі цивілізацій і культур.

Література: [1-4, 7-12, 18].

2.2. Змістовий модуль II. Політична ідеологія

Тема 8. Поняття і ознаки політичної ідеології.

План практичного заняття

1. Визначення об'єкта і предмета, вихідного понятійно-категоріального апарату сучасних політичних ідеологій як науки, її місце у структурі сучасної політичної науки, процесі підготовки фахівців.
2. Сутність політичної ідеології.
3. Структура політичної ідеології.
4. Функції політичної ідеології.
5. Різновиди політичних ідеологій. Національна ідеологія.

Контрольні та проблемні питання

1. Розкрийте суть поняття «політична ідеологія», як систематизованої сукупності ідейних поглядів.
2. Охарактеризуйте ідеологію як форму мотивації політичної поведінки групових суб'єктів.
3. Дайте характеристику політичній свідомості, як найважливішому спектру політичної діяльності.
4. Поясніть відмінність ідеології від науки з огляду на їх функціональні аспекти.
5. Охарактеризуйте політичну ідеологію як специфічну форму свідомості та самосвідомості.
6. Проаналізуйте структурні елементи політичної ідеології (ідеї, гіпотези, концепції, теорії, ідеали).

Теми доповідей та рефератів

1. Проблематика та завдання дослідження сучасної політичної ідеології як науки, її місце в системі наук.
2. «Ціна» ідеології.
3. Особливості політичної свідомості українського суспільства.

4. Громадська думка як форма політичної свідомості.
5. Поняття про основні типи європейської ідеології. Проблема нової ідеології.

Література: [1, 3, 6-11, 17].

Тема 9. Основні політичні ідеології, їх сутність та особливі риси.

План практичного заняття

1. Критерії класифікації політичних ідеологій. Класовий критерій як основу класифікації (за К.Марксом).
2. Сучасні політичні ідеології (буржуазні, дрібнобуржуазні і пролетарські.)
3. Класифікації за різними критеріями.

Контрольні та проблемні питання

1. Розкрийте критерії класифікацій політичних ідеологій.
2. Проаналізуйте класифікацію за К. Марксом.
4. Проаналізуйте політичні ідеології застосовуючи критерій партійності — комуністичні, соціал-демократичні, християнсько-демократичні, консервативні, ліберальні, націоналістичні та ін.
5. Проаналізуйте політичні ідеології застосовуючи критерій світоглядний — матеріалістичні, ідеалістичні, релігійні, марксистські і неомарксистські

Література: [1, 3, 8-15].

Тема 10. Ідеологічні засади соціотворчого процесу.

План практичного заняття

1. Особливості процесу (механізму) взаємодії влади і народу, правової держави і громадянського суспільства.
2. Ідеологічний плюралізм, толерантність, консенсус та співпраця, діалог політичних сил як передумова соціотворчого процесу.
3. Поняття про народовладдя, владу й опозицію та їх характеристика. Взаємний демократичний контроль основних соціальних суб'єктів.
4. Національна ідея як визначальний чинник процесу соціальних змін.

Контрольні та проблемні питання

1. З'ясуйте зміст і значення поняття «глобалізація».
2. Охарактеризуйте взаємодії влади і народу, правової держави і громадянського суспільства.
3. Надайте характеристику поняттям «соціальна мобілізація» та «інтеграція».

4. Розкрийте зміст глобалізації, як підстави для утвердження рівності можливостей в мовно-гуманітарній сфері.
5. Охарактеризуйте позитивні та негативні риси глобалізаційних процесів.

Темати доповідей та рефератів

1. Україна в глобальних та європейських інтеграційних процесах.
2. Феномен «розколотої цивілізації».
3. Прагматизм та гедонізм — основні течії сучасного глобального порядку.
4. Транснаціоналізація світової економіки — сучасний етап глобалізації.
5. Особливості переходу від біполярного до монополярного світу.
6. Оптимальна економіко-політична модель майбутнього розвитку України в умовах.

Література: [8-14, 16-18].

Тема 11. Релігійні (клерикальні) течії політичної ідеології.

План практичного заняття

1. Вплив релігії на розвиток ідеологічних процесів.
2. Сутність клерикалізму.
3. Клерикальний консерватизм.
4. Клерикальний лібералізм.
5. Клерикальний соціалізм.

Темати доповідей та рефератів

1. Клерикальний консерватизм: концепції «ісламської держави» та «таухідної економіки».
2. Клерикальний лібералізм протестантських країн Заходу (П. Бьюкенен).
3. Клерикальний соціалізм: «ісламський соціалізм». «марокканський ісламський соціалізм», «християнський соціалізм» (Т. Кампанелла, С. Булгаков, «теологія звільнення» в Латинській Америці).

Література: [4, 7, 8-11, 17].

Тема 12. Програми українських політичних партій: ідеологічна складова.

Питання для обговорення

1. Ідеологічна ситуація в Україні.

2. Класифікація українських політичних партій з ідеологічним критерієм. Ідеологічні аспекти програм націоналістичних партій.
3. Порівняльна характеристика соціал-демократичних партій України.
4. Порівняльна характеристика соціалістичних партій України.
5. Проблема «центристських» і «позаідеологічних» партій та їх місце в політичному спектрі України.

Творчі завдання:

1. Порівняйте критерії, за якими виділені в одну групу такі сучасні політичні партії як Українська консервативна республіканська партія, Національна консервативна партія, Організація українських націоналістів в Україні, Українська національна асамблея, Українська народна самооборона? Дайте розгорнуту характеристику відповідних ознак і поясніть як вони проявляються в життєдіяльності цих партій.
2. Порівняйте партійні системи Китаю, США та України. Яка з них є найефективнішою?
3. Порівняйте американську, французьку та українську виборчі системи. Яка з них є найефективнішою?

Література: [10-15, 18].

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Людина як суб'єкт політичного життя.
2. Сутність політичної поведінки особистості.
3. Основні форми та види політичної участі.
4. Лояльність, апатія, негативізм як форми політичної участі, їх специфіка.
5. Громадська, організаційна, управлінська діяльність, їх сутність.
6. Типи політичної людини: гармонійний, гегемоністичний, плюралістичний, конфліктний.
7. Політична соціалізація як механізм формування політичної людини.
8. Об'єктивні і суб'єктивні чинники політичної соціалізації.
9. Зміст поняття “політична культура”.
10. Концепція політичної культури Г. Алмонда.
11. Концепція політичної культури Л. Пая.
12. Концепція політичної культури Л. Дитмера.
13. Сутність психологічного підходу до визначення політичної культури.
14. Символічний підхід до визначення політичної культури.
15. Основні характеристики діяльнісного підходу.
16. Сутність ідеологічного підходу до визначення політичної культури.
17. Динамічність і стабільність як основні риси політичної культури.
18. Закритість і відкритість політичної культури.
19. Зовнішня і внутрішня політична культура, їх специфіка.
20. Політичні аспекти цивілізації. Цивілізація і політична культура.
21. Поняття і функції політичних символів.
22. Структура політичних символів, характеристика компонентів.
23. Сутність політичного міфу.
24. Види політичних міфів, їх ознаки.
25. Політична культура і політичні комунікації.
26. “Мовна політика”: її сутність і рівні.
27. Вплив ЗМІ на політичну культуру особи, групи, населення в цілому.
28. Спільність основи, предмету, функцій політики і моралі.
29. Відмінність між поняттями “політика” і “мораль”.
30. Поняття, норми та цінності політичної етики.
31. Характеристика моралізуючого і незалежного типів взаємодії політики і моралі.
32. Ознаки суперечливого і компромісного типів взаємодії політики і моралі.
33. Зв'язок насильства з апатією
34. Проблема співвідношення професіоналізму і моральності політичних лідерів.

35. Проблема типологізації політичної культури.
36. Цивілізаційний підхід до виокремлення типів політичної культури.
37. Типологія політичної культури Г. Алмонда і С. Верби.
38. Ознаки цілісної, дихотомізованої, фрагментарної політичної культури, підстави їх виокремлення.
39. Ліберально-демократичний та тоталітарно-авторитарний типи політичної культури.
40. Ринкова та бюрократична політична культура.
41. Тип політичної культури в сучасному українському суспільстві.
42. Зовнішні чинники формування політичної культури, їх характеристика.
43. Внутрішньополітичне життя як фактор формування політичної культури.
44. Поняття та зміст менталітету нації.
45. Структурні компоненти менталітету.
46. Особливості української ментальності, її вплив на політичну культуру нації.
47. Функції політичної культури.
48. Обсяг реалізації функцій політичної культури в умовах перехідного суспільства (на прикладі України).
49. Суб'єкт і об'єкт як компоненти політичної культури, їх характеристика.
50. Установка як структурний елемент політичної культури: сутність, будова.
51. Поняття політичного стереотипу і його вплив на політичну культуру.
52. Специфіка неінституалізованих елементів політичної культури.
53. Політичний досвід і політичні дії як компоненти політичної культури.
54. Поняття і типи політичних орієнтацій, їх зміст.
55. Цінності політичної культури.
56. Справедливість як суспільний ідеал і цінність політичної культури.
57. Демократія як цінність політичної культури.
58. Ідеали свободи та рівності в політичній культурі.
59. Віра як атрибут політики і політичної культури.
60. Політичні орієнтації громадян сучасної України.
61. Монолітність і фрагментарність політичних культур.
62. Субкультура як автономне структуроване утворення, її сутність.
63. Види субкультур.
64. Субкультура лідерів та еліт, її значення для суспільства.
65. Особливості політичної культури сучасної молоді.
66. Поняття політичного мистецтва.
67. Види політичного мистецтва, їх ознаки.

68. Жанри художньої політичної літератури, її роль у формуванні політичної культури.
69. Образотворче мистецтво, скульптура та архітектура, їх значення для політичної культури суспільства.
70. Проблеми формування нового типу політичної культури українського суспільства.
71. Шляхи формування демократичної політичної культури у сучасній Україні.
72. Роль предметних політичних символів у формуванні політичної культури.
73. Ідеологія як стрижень політичної культури.
74. Функції політичної ідеології.
75. Проблеми надмірної ідеологізації суспільства та ідеологічної безпорадності.
76. Суть та основні підходи щодо політичної ідеології в суспільстві
77. Структура та функції політичної ідеології
78. Ідеології політичного екстремізму (анархізм, фашизм)
79. Комунізм як ідеологія
80. Класичні буржуазні ідейно-політичні доктрини (консерватизм, лібералізм)
81. Пацифізм та його роль у стримуванні війн та збереженні миру на планеті
82. Ідеологія расизму
83. Соціалізм як господарська ідеологія
84. Фашизм і нацизм
85. Федералізм: ідея та політична практика
86. Націоналізм та його форми
87. Релігійні доктрини
88. Фемінізм як джерело гендерної теорії
89. Ідеологія не насилля і толерантності – запорука миру та демократії
90. Сутність політичної пропаганди.
91. Принципи і функції пропаганди.
92. Засоби пропаганди.
93. Чинники ефективності пропаганди.
94. «Діалогова етика» і культура політичної боротьби.
95. Правова і політична субкультури: основи співіснування.
96. Політичні субкультури у сучасному українському суспільстві.
97. Поведінкові стереотипи в політичній культурі населення України.
98. Культура електоральної поведінки.
99. Політична та правова освіта в Україні та умови її ефективності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аляєв Г. Є. Політологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Полтава: АСМІ, 2011. 312 с.
2. Бебик В. М. Політологія [Текст]: Наука і навчальна дисципліна. Київ: Каравела, 2009. 496 с.
3. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина: [монографія]. Київ: МАУП, 2003. 424 с.
4. Белебега І.О. Українська еліта. Харків: «Березіль», 1999. 346 с.
5. Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів : моногр. Чернівці : Рута, 2004. 328 с.
6. Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політична культура, ідеологія, психологія: навч. посіб. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2000. 104 с.
7. Буцєвицький В. Проблеми політичної культури в Україні в процесі державотворення. *Нова політика*. 1999. № 1. С. 48–51.
8. Гайворонюк Н. Культура в політиці : реалії та перспективи / *Генеза*. 1994. № 2. С. 41–63.
9. Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі ХІХ–ХХ століть. Київ : Дух і літера, 2018. 480 с.
10. Іванов М.С. Політична освіта в контексті політичних трансформацій суспільства : моногр. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2004. 280 с.
11. Кирилюк Ф. М. Філософія політичної ідеології : Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 520 с.
12. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні. Львів, 2002. 276 с.
13. Липинський В. Листи до братів хліборобів: Про ідею та організацію українського монархізму. Видання Друге. Нью-Йорк : Булава, 1954. 470 с.
14. Нагорна Л. П. Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні реалії. Київ : Стило, 1998. 278 с.
15. Остапенко М. А. Політична культура суспільства: Навч. посіб. Київ : МАУП, 2008. 96 с.
16. Політична культура та проблеми громадянської освіти в Україні : аналіт. звіт. / І. Жадан та ін. К. : Тандем, 2004. 80 с.
17. Садковий В. П., Назаров О. О., Домбровська С. М. Культура управління: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2018. 218 с.
18. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія [Текст]: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 472 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова К. О., Авцинова Г. І. Політична психологія: підручник. Київ: Проект, 2014. 860с.
2. Бебик В. М., Головатий М. Ф., Ребкало В. А. Політична культура сучасної молоді. Київ : А. Л. Д., 1996. 112 с.
3. Варій М. Й. Політико-психологічні передвиборчі та виборчі технології: Навч.-метод. посіб. Київ: Ельга; Ніка-центр, 2003. 400 с.
4. Добіжа В.В. Політична культура владної еліти в умовах суспільно-історичної трансформації . *Держава і право: Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр.* 2007. № 38. С. 726-732.
5. Європеїзація Центральної та Східної Європи/Упорядник Франк Шімельфеннінг. Київ: Юнівегас, 2010. 288 с.
6. Іова В. Ю., Люріна Т. І. Формування громадянської культури особистості : навч. метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2003. 172 с.
7. Історія європейської ментальності /За ред. Петера Дінцельбахера. Львів: Літопис, 2019. 632 с.
8. Корнієнко В.О. Ідеал – ідеологія: тандем чи патологія в суспільстві. К., 2000. 261 с.
9. Мангайм К. Ідеологія та утопія. Київ : Дух і літера, 2008. 367 с.
10. Матусевич В. Політична культура: теоретико-методологічні проблеми дослідження. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 1998. № 4/5. С. 5–20.
11. Нагорний В. Сутність проблеми політичної культури України. *Політичний менеджмент.* 2006. № 5. С. 83–86.
12. Очколяс О.М. Теоретико-методологічні аспекти аналізу сутності політичної ідеології. *Вісник КНУ с. Філософія. Політологія.* 2002. №.38-41. С. 139-146.
13. Погоріла Н. Б. Регіональні поділи в Україні: на прикладі політичної культури. *Політична культура: теорія, проблеми, перспективи.* Київ, 2004. С. 63–81.
14. Проноза І. І. Психологічний аспект формування політичної свідомості як складової політичної культури молоді. зб. наук. праць / голов. ред. Ківалов С. В.; відп. за вип. Кормич Л. І. Одеса: ПП «Фенікс», 2010. № 40. С. 400-409.
15. Проноза І. І. Інформаційні війни як засіб управління суспільно-політичними процесами. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів:* матеріали Третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 11–12 травня 2018 року. – Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціальнополітичних досліджень «Politicus», 2018. С. 80-83.
16. Ребет Л. Теорія нації. Львів, 1997. 192 с.
17. Стегній О. Типи політичної культури регіональних спільнот. *Вісник Львівського університету* (Серія соціологічна. №2). 2008. С. 32–57.
18. Сучасна українська політична культура. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/politolog/1653/>

19. Ткаченко О. Тенденції змін життєвих орієнтацій українського суспільства, обумовлені феноменом «майдану» // Соціальна психологія. 2006. № 3. С. 25–32.
20. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм: К. Маркс проти Ф. Ліста. К., 1998. 479 с.
21. Pateman С. Political Culture, Political Structure and Political Change // British Journal of Political Science. I. 1972.
22. Political Culture and Constitutionalism. A Comparative Approach / Eds. D.P. Franklin, M.J. Baum. Armonk, New York, 1995.
23. Political Cultures / Eds. R.J. Ellis. New York, Oxford, 1990.
24. Pye L.W. Culture and Political Science: Problems in the Evolution of Concept of Political Culture // Social Science Quart. LIII. 1972.
25. Reisinger W.A. Renaissance of a Rubric: Political Culture as Concept and Theory // International Journal of Public Opinion Research. VII. 1995.

Інтернет-ресурси:

1. <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/2%202011/149-160.pdf>
2. <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/2%202011/149-160.pdf>
3. <http://www.info-library.com.ua/books-text-6450.html>
4. http://pfor.com/book_429_glava_3_Rozd%D1%96l_1_POL%D0%86TICHNA_PSIKH_OLO.html
5. <http://www.politik.org.ua/>
6. <http://www.politstudies.ru/>
7. <http://politics.llib.org.ua/>
8. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Index_Polit.php
9. <http://www.library.lg.ua>
10. <http://www.niss.gov.ua/> Національний і-т стратегічних досліджень
11. <http://politicus.od.ua/> Науковий журнал «Politicus».
12. <http://www.nbuv.gov.ua> Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : офіційний сайт.
13. <http://nplu.org> Національна парламентська бібліотека України : офіційний сайт.